

ROMANIAN POLITICAL DISCOURSE BETWEEN RULE AND DEVIATION FROM THE RULE (A CASE STUDY)

Alexandra Iliescu

PhD Student, Technical University of Cluj-Napoca

Abstract: Some of the current Romanian political discourse actors prove that the way they express is no longer a major concern for them. The situation is due to the entering on the political stage of some political figures who are less interested in respecting the Romanian language rules. A possible explanation lies in the fact that their attention is directed rather towards destroying the opponent's public image than gaining their credibility through themselves (including the way they use the language).

The investigation aims to highlight the language mistakes which are found in abundance in the current Romanian political discourse.

The theoretical perspective proposed will be promoted by functional linguistics, pragmatics and stylistics, and the corpus will be collected on the Internet.

Keywords: political discourse, grammar rules, language mistakes, Romanian mass media, politicians.

1. Considerații introductive

Limba este un element vital al existenței și al interacțiunii umane. Între limbă și societate există o relație de interdependență: dacă societatea suferă modificări, implicit și limba se va modifica¹. După cum pentru buna funcționare a unei societăți se impune stabilirea unor legi, la fel și limba literară este supusă unui set de norme, instaurate din necesitatea de a evidenția aspectul îngrijit și unitar al acesteia.

În prezent, accesarea în spațiul public a devenit mult mai facilă. În accesul pe scena politică nu se mai ține cont de gradul de cultură și de competență, acestea fiind înlocuite cu

¹ „Limba nu există ca ceva deosebit în sine, ci totdeauna în mijlocul unei societăți” (Capidan 1943: 3).

influența pe plan local și regional și cu situația financiară pe care persoana respectivă o are. Fenomenul se reflectă puternic în exprimarea politicianilor, ei neacordând atenție formei în care își îmbracă discursul, ci doar conținutului acestuia. De asemenea, are loc o digresiune a atenției dinspre propria persoană înspre cea a adversarului, în sensul că actanții politici nu mai urmăresc să își câștige credibilitatea prin autovalorizare justificată. Impunerea propriei imagini în rândul alegătorilor se face prin distrugerea imaginii oponentului politic.

2. Obiective și metode de lucru

Ne propunem, în paginile de față, să realizăm un inventar al greșelilor de exprimare prezente în discursul politic, clasificându-le în funcție de natura lor: greșeli fonetice, lexicale și gramaticale.

Corpusul este alcătuit din sintagme ce conțin greșeli de limbă extrase din diverse discursuri, interviuri sau dezbateri ale politicianilor, iar metodologia este de factură lexicogramaticală, pragmalingvistică și stilistică.

3. Considerații teoretice

Privită din perspectivă coșeriană, norma lingvistică reprezintă repetiția unor modele anterioare în vorbirea concretă, modele oferite de sistem ca posibilități². Vorbitorii aleg dintr-un fond preexistent o anumită variantă, remodelând limbajul.

Varianta corectă a limbajului este stabilită de norma literară, care exercită un caracter coercitiv asupra exprimării vorbitorilor, impunând aspectul îngrijit al limbii literare (vezi DSL s. v.). Distincția dintre forma îngrijită și cea neîngrijită a limbii se face în baza relației de opoziție dintre *corectitudine* și *greșeală*³.

De cele mai multe ori, vorbitorii neglijează forma în care transmit mesajul și acordă atenție doar conținutului. În domeniul politic, este esențială calitatea limbajului⁴: ceea ce spune emițătorul trebuie să fie inteligibil, pentru a-și câștiga credibilitatea. Concret, succesul într-o campanie electorală este condiționat de succesul în comunicare (vezi Borțun 2015: 18).

² Pentru informații în acest sens, vezi Coșeriu 2009: 301–316.

³ Corectitudine și greșeală reprezintă „două concepte care se opun unul celuilalt, excluzându-se într-o situație dată: ce e corect nu e greșit, iar ce e greșit nu poate fi corect – un lucru, un fapt nu poate fi, în același timp, considerat din același unghi, corect și greșit” (Guțu Romalo 2008: 9).

⁴ În viziunea lui Habermas (1983: 154-155), domeniul politic este un domeniu al acțiunii comunicative.

Abaterea de la norma literară reprezintă un fenomen care se înscrie în moda lingvistică⁵ ce caracterizează perioada actuală. Însă „nu tot ce se poartă la un moment dat este bun, corect și frumos” (Gruică 2006: 9). În cazul de față, limba română este asaltată de o „maree neagră”⁶ a exprimărilor greșite, a erorilor de logică, a indiferenței și neglijenței față de modul de exprimare.

Factorii declanșatori ai greșelilor de limbă sunt multipli. Guțu Romalo (1972: 19-21) propune și analizează trei surse generatoare de astfel de greșeli: *cunoașterea insuficientă a unei limbi, comoditatea vorbitorilor și analogia*. Totodată, academicianul Alexandru Nicolae adaugă în rândul acestor factori presiunea unui discurs oral asupra susținătorului⁷.

- a) Cunoașterea insuficientă a limbii – în prezent, pe scena politică au acces vorbitori mai puțin deprinși cu utilizarea corectă a limbii, care, prin felul în care se exprimă, își demonstrează lipsa culturii și a educației.
- b) Comoditatea vorbitorilor – în sfera politicului (și nu numai), se observă o lipsă „a obișnuinței de a medita” asupra modului de „îmbrăcare” a discursului (Borțun 2015: 17). Acest fapt poate fi pus pe seama presiunii exercitate de timp asupra oamenilor, dar și pe seama „ignoranței și disprețului” (*Idem*), pentru oamenii politici contând doar obținerea frâielor puterii și câștigul financiar. Odată ajunși la putere, politicienii nu acceptă sfaturi, nici măcar atunci când greșesc⁸.
- c) Analogia – lumea actuală se confruntă cu tendința de simplificare și regularizare a limbii. Varianta superficială și neîngrijită a acesteia trece pasiv, printr-un proces de difuziune⁹, în vocabularul maselor, până la uniformizarea vorbirii.

⁵ Guțu Romalo (2005: 293) precizează că „moda lingvistică se caracterizează: (a) printr-o creștere evidentă și rapidă a frecvenței, (b) determinată nu de o necesitate socială obiectivă, ci de preferințe subiective și (c) realizată printr-o preluare mimetică și o utilizare necritică, dăunătoare comunicării prin efectele de sărăcie și încifrare”.

⁶ Borțun 2015: 18 aseamănă indiferența, ignoranța și disprețul față de modul în care vorbitorii se exprimă cu marea neagră – denumire dată petelor de petrol aduse de valuri la țarm care poluează plaja, în urma avarierii unui vas petrolier –, consecințele acestora fiind, asemeni celor ale petrolului asupra ecosistemului afectat, devastatoare și, uneori, ireversibile.

⁷ Vezi http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html.

⁸ „Sunt trei motive principale pentru care fac greșeli de exprimare: în primul rând din oboseală și neatenție, apoi fiindcă sunt needucați (mulți nu știu să vorbească și să scrie corect românește pentru că nu au învățat cum se cuvine la vremea lor), dar și fiindcă sunt aroganți și orgolioși, drept pentru care nu ascultă și nu primesc sfaturi, chiar și atunci când spun tâmpenii” (Marian Staș, http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html).

⁹ Am realizat analogia cu procesul fizic *difuziune*: 1. Împrăștierea în toate direcțiile a razelor unui fascicul de lumină, a undelor de radio etc. care trec printr-un mediu translucid sau care se reflectă când întâlnesc o suprafață cu asperități. 2. Pătrunderea moleculelor unui corp în masa altui corp cu care vin în contact (DEX 2009 s. v.).

Limba vorbită de membrii unei comunități reflectă evoluția acesteia¹⁰. Astfel, dacă are loc un act de „rebeliune” în sfera limbajului, implicit societatea va fi marcată de aceeași atitudine de nesupunere. În acord cu Borțun (2015: 22), „atât calitatea ideilor, cât și calitatea argumentelor noastre sunt strâns legate de calitatea limbajului nostru”. Plecând de la această premisă și având în vedere frecvența tot mai mare a comiterii greșelilor de limbă de către politicieni, rezultă că argumentele lor sunt contestabile, neclare, cu un fundament slab, iar poporul e îndreptățit să pună la îndoială credibilitatea acestora.

Funcția expresivă a limbajului arată că, în actul său de vorbire, emițătorul se exprimă pe sine, își transmite ideile, sentimentele și propria viziune despre lume¹¹. Așadar, limbajul reflectă nu în mod special realitatea unei societăți, cât poziția vorbitorului în cadrul societății. Un politician cu un vocabular viciat de greșeli conturează imaginea unui om nepotrivit pentru statutul pe care îl are.

Considerând teoria determinării lingvistice a viziunilor despre lume, enunțată de B. L. Whorf și E. Sapir¹², folosirea limbii materne în mod eronat și după bunul plac influențează evoluția societății. Dacă limba română, limba în care gândim, este utilizată greșit și cu dezinteres, rezultă că veridicitatea ideilor „îmbrăcate” în formă greșită poate fi pusă la îndoială și că societatea se află pe calea involuției.

În continuare clasificăm greșelile de limbă ale politicienilor în funcție de natura lor: fonetice, lexicale și gramaticale.

4. Tipuri de greșeli

4.1. Greșeli gramaticale

4.1.1. Dezacorduri

a) De gen

*Intervenția mea se oprește aici, aproape se oprește aici, nu înainte de a vă spune dumneavoastră, copiilor și părinților, că **aveți una dintre cea mai frumoasă școală din București*** (Remus Pricopie, fost ministru al Educației, în discursul susținut cu ocazia debutului anului școlar 2014-2015, la Școala 311 din București, sectorul 6, <http://www.digi24.ro/Stiri/>

¹⁰ „Ce îi unește pe oameni într-un popor? (...) Principalul liant este îndeobște limba, o limbă comună” (Boia 2002: 24).

¹¹ „Limbajul îl reprezintă, în mod nemijlocit, pe cel care îl utilizează” (Osgood 1959: 208-209).

¹² Vezi în acest sens Sapir 1921, Whorf 1964.

[Digi24/Actualitate/Stiri/PRICOPIE+GAFA+VULPE+ROMULUS+REMUS+IRO
NII](#).

Adverbul *dintre*, precum și pronumele nehotărât *una* semnaleză prezența unui plural – *una dintre cele mai frumoase școli*. În exemplul dat, substantivul și determinanții săi sunt folosiți la singular.

b) Dintre subiect și predicat

Pot să fie oameni care nu vor să vorbesc cu tine. (Elena Băsescu, europarlamentar, <http://www.romanalibera.ro/actualitate/eveniment/top--perle-ale-politicienilor-142669>).

Subiectul ultimei propoziții din frază, *să vorbesc cu tine*, este, pronumele personal de persoana a III-a, numărul plural, genul masculin *ei*, subînțeles. În virtutea relației de interdependență, verbul prin care este exprimat predicatul va prelua persoana și numărul pronumelui care este subiectul subînțeles al propoziției: *pot să fie oameni care nu vor să vorbească cu tine*.

Nu a existat subiecte pe pagina de internet [...] (Remus Pricopie, fost ministru al Învățământului, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-15110569-audio-ministrul-educatiei-remus-pricopie-doua-greseli-gramaticale-intr-singura-fraza-nu-existat-subiecte-pagina-internet-existat-decat-mesaj.htm>).

Conform relației sintactice de interdependență, subiectul impune acordul verbului prin care este exprimat predicatul. Deoarece substantivul *subiecte* (subiectul propoziției) este la plural, și verbul *a exista* va fi tot la plural: *Nu au existat subiecte pe pagina de internet*.

Este păcat ca munca a mii de oameni, implicați în munca de Bacalaureat, să fie umbrită și este umbrită de ceea ce au făcut un anumit număr de profesori din Liceul Bolintineanu (Remus Pricopie, fost ministru al Educației, http://www.romaniatv.net/greselile-de-exprimare-ale-ministrilor-educatiei-ce-perle-au-scos-politicienii-video_87297.html#ixzz485RtnaNU).

S-a folosit în mod eronat acordul prin atracție: verbul *a face* se acordă cu *un număr* – care este subiectul propoziției în cauză, și nu cu substantivul *profesori*, folosit la plural. Varianta corectă este *de ceea ce a făcut un anumit număr de profesori din Liceul Bolintineanu*.

Ninsoarea și viscolul a adus din păcate dimineți mai puțin bune la mulți oameni
(Maria Grapini, europarlamentar, http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html).

Subiectul multiplu *ninsoarea și viscolul* impune folosirea la plural a verbului *a aduce*:
Ninsoarea și viscolul au adus.

DNA-ul a adus foarte multe lucruri (...) și foarte bine au făcut... (...) (Klaus
Johannis, președintele României,
http://www.infoziare.ro/stire.read.php?newz_id=719547).

DNA, subiect simplu exprimat prin substantiv propriu abreviat, impune verbului *a face* numărul singular. Pentru a se evita greșeala, se putea schimba subiectul verbului *a face* cu un pronume demonstrativ: *foarte bine au făcut cei de la DNA*.

4.1.2. Folosirea acuzativului cu valoare de dativ

Ninsoarea și viscolul a adus din păcate dimineți mai puțin bune la mulți oameni
(Maria Grapini, europarlamentar, http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html).

Prepoziția *la* impune substantivului precedat cazul acuzativ. Substantivul *oameni* are funcția sintactică de complement indirect în cazul dativ (cui au adus? oamenilor). Adjectivul pronominal nehotărât, în virtutea acordului cu substantivul determinat, preia cazul dativ și ia forma aferentă – *multor*, iar prepoziția se elimină: *au adus...multor oameni*.

4.1.3. Folosirea greșită a pluralelor substantivelor

*Poți să ai și eșecuri, poți să ai și **succesuri*** (Elena Bănescu, europarlamentar, <http://www.romanalibera.ro/actualitate/eveniment/top--perle-ale-politicienilor-142669>).

Forma de plural a substantivului succes este succese (DOOM₂ s. v.).

*România și Republica Moldova au un viitor comun în Uniunea Europeană. Noi abordăm cu maximă atenție relația cu frații noștri de peste Prut, în primul rând prin faptul că, la 31 martie, se vor da primele **permisuri** pentru micul trafic de frontieră [...] (Emil Boc, fost prim-ministru al României, <http://www.mediafax.ro/politic/permisuri-de-la-boc-pentru-moldova-accesuri-de-la-blaga-la-baze-de-date-schengen-audio-5756450>).*

Forma de plural a substantivului permis este **permise** (DOOM₂ s. v.).

4.1.4. Conjugarea greșită a verbelor

*Văd că domnul Geoană apreciază pachetul de guvernare economică, deși socialiștii n-au votat, liberalii au votat acest pachet, iar domnul Antonescu **ignorează*** (Gheorghe Ialomițianu, fost ministru al Finanțelor, <http://www.ziare.com/gheorghe-ialomitianu/ministrul-finantelor/inca-un-ministru-care-poceste-limba-romana-vezi-gafele-lui-ialomitianu-1126497>).

Prin analogie cu forma verbului de aceeași conjugare *a lucra* la persoana a III-a singular – *lucrează*, s-a adăugat rădăcinii desinența *-ează*.

4.1.5. Folosirea eronată în context a adverbului *decât*

*Însă, în România, există mai multe familii doritoare să adopte **decât** copii adoptabili, iar legislația noastră, la care au participat și experți internaționali, este în perfectă coordonanță cu cea europeană* (Elena Bănescu, fost

europarlamentar, <http://www.antena3.ro/politica/top-perle-ale-politicienilor-in-2011-cum-se-remarca-un-nou-intrat-148579.html>).

Adverbul *decât* se folosește doar în propoziții negative. Astfel, fie se adaugă adverbul de negație *nu* – doritoare să nu adopte decât copii adoptabili –, fie se utilizează adverbul *doar*.

4.2. Greșeli de lexic

4.2.1. Folosirea unor cuvinte cu sens greșit în context

*Nu am niciun **biped** în familie* (Rozalia Biro, membru UDMR, http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html).

Deși la o primă vedere pare o eroare de gândire, greșeala s-a produs, cel mai probabil, din cauza necunoașterii sensului termenului *biped*.

4.2.2. Pleonasmе

*Întâlnirile de la Washington au fost **foarte excelente*** (Marian Vanghelie, fost primar al sectorului 5 al Bucureștiului, <http://www.antena3.ro/politica/top-perle-ale-politicienilor-in-2011-cum-se-remarca-un-nou-intrat-148579.html>).

Adjectivul *excelent* nu are grad de comparație; în consecință, este greșit a-i atribui acestuia adverbul *foarte* ca marcă a superlativului absolut.

*Nu cred că atunci mai putea **să mai se recâștige înapoi** ceea ce se pierduse* (Marian Vanghelie, fost primar al sectorului 5 al Bucureștiului, http://www.romaniatv.net/politicienii-in-razboi-cu-limba-romana-cele-mai-amuzante-greseli-de-la-eba-la-vanghelie-video_75438.html#ixzz485TiKWsb).

[Adverbele *mai* și *înapoi* nu sunt necesare, deoarece prefixul iterativ *re-* atribuit verbului conține sensul de a repeta acțiunea.](#)

[...] alți oameni din punctele cheie a ceea ce eu continui să numesc regimul Bănescu, **continuând să am în continuare** parte de program (Crin Antonescu, http://www.romaniatv.net/politicienii-in-razboi-cu-limba-romana-cele-mai-amuzante-greseli-de-la-eba-la-vanghelie-video_75438.html#ixzz485UTYBFI).

Sunt prezente în același context forma de gerunziu a verbului *a continua* și substantivul obținut prin derivare cu sufixul *-re*, repetându-se astfel ideea de *a duce mai departe, a prelungi*.

4.3. Greșeli de gândire

4.3.1. Contradicții în adaos

o prioritate secundară (Liviu Pop, senator PSD, http://adevarul.ro/news/societate/analiza-scot-politicienii-perle-1_544d27f00d133766a842372c/index.html).

Dacă un lucru este prioritar, înseamnă că are întâietate și nu se poate face o ierarhizare a acestora.

4.4. Greșeli stilistice

4.4.1. Cacofonii

Vreau să fac o remarcă care... (Klaus Johannis, președintele României, http://www.infoziare.ro/stire.read.php?newz_id=719547).

5. Concluzii

Lucrarea de față a pus în lumină factorii care îi determină pe oamenii politici să se abată de la norma literară a cuvintelor. Aceștia sunt diverși: de la necunoașterea regulilor în vigoare, la presiunea la care politicienii sunt supuși în momentul susținerii unui discurs oral.

Totodată, un coeficient redus al inteligenței lingvistice determină exprimarea incoerentă în limba română. Conținutul ideii poate să fie inovator și relevant, însă forma în care este transmis (beția de cuvinte, incoerența, folosirea greșită a cuvintelor în context, dezacordurile, cacofoniile) face ca mesajul să fie neinteligibil.

BIBLIOGRAPHY:

1. Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan. 2001. *Dicționar de științe ale limbii (DSL)*. București: Nemira.
2. Boia, Lucian. 2002. *România, țară de frontieră a Europei*. București: Humanitas.
3. Borțun, Dumitru. 2015. *Mareea neagră: limba română sub asediu*. București: Tritonic.
4. Capidan, Theodor. 1943. *Limbă și cultură*. București: Fundația Regală pentru Literatură și Artă.
5. Coșeriu, Eugeniu. 2009. *Omul și limbajul său. Studii de filosofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
6. *Dicționarul explicativ al limbii române*. 1998. București: Univers Enciclopedic.
7. Gruică, G. 2006. *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul și abuzul*. Pitești: Paralela 45.
8. Guțu Romalo, Valeria. 2008. *Corectitudine și greșală (limba română de azi)*. Ediția a III-a. București: Humanitas.
9. Guțu Romalo, Valeria. 2005. *Aspecte ale evoluției limbii române*. București: Humanitas.
10. Habermas, Jürgen. 1983. *Cunoaștere și comunicare*. București: Editura Politică.
11. Osgood, Charles E. 1959. „The Representational Model and Relevant Research Methods”, în *Trends in Content Analysis*. Urbana: University of Illinois Press.
12. Sapir, Edward. 1921. *Language*. New York, Harcourt: Brace and World.
13. Whorf, Benjamin Lee. 1964. *Language, Thoughts and Reality*. Cambridge: Mass. MIT Press.
14. <http://adevarul.ro/news/>
15. <http://www.antena3.ro/>
16. <http://www.digi24.ro/>
17. <http://www.infoziare.ro/>
18. <http://www.mediafax.ro/>
19. <http://www.romanalibera.ro/>
20. <http://www.hotnews.ro/>
21. <http://www.romaniatv.net/>
22. <http://www.ziare.com/>